

भेंडी पिकावरील महत्वाची कीड व व्यवस्थापन

डॉ. अर्चना बोरकर

सहाय्यक प्राध्यापक (कितकशास्त्र)

कृषी महाविद्यालय, मूल

संदीप राठोड

पदव्युत्तर पदवी विद्यार्थी (कितकशास्त्र)

डॉ. पं. दे. कृ. वि., अकोला

भेंडी हे पिक खरीप, रबी तसेच उन्हाळी हंगामात घेतले जाते. शेतकरी बांधव भेंडी पिकाच्या विविध प्रकारच्या जातींची लागवड करतात. त्यापैकी काही जाती अधिक उत्पादन देतात. परंतु ह्या अधिक उत्पादन देणाऱ्या जाती किडींना सहज बळी पडतात व त्यामुळे भेंडी पिकावर किडींचा प्रादुर्भाव मोठ्या प्रमाणावर दिसून येतो. याचा प्रत्यक्ष परिणाम या पिकाच्या खातावलेल्या उत्पादकेतून दिसून येतो. त्यामुळे या पिकावरील प्रमुख किडींविषयीची ओळख तसेच त्यांच्या नियंत्रणाविषयीची शास्त्रीय माहिती असणे आवश्यक आहे. भेंडी पिकावर नुकसान करणाऱ्या प्रमुख किडी खालीलप्रमाणे आहेत.

रस शोषक कीटक:

मावा:

या किडीचे पिल्ले व प्रौढ पानाखाली राहून पानातील रस शोषून घेतात. प्रादुर्भावग्रस्त पानांच्या कडा खालील बाजूस वळतात. तसेच हे कीटक त्यांच्या शरीराबाहेर विकट गोड पदार्थ विसर्जित करतात ज्यावर काळ्या बुरशीची वाढ होऊन प्रकाश संश्लेषणाच्या कार्यात अडथळा निर्माण होऊन झाडाची वाढ खुंटते.

तुडतुडे:

या किडीचे पिल्ले व प्रौढ पानातील रस शोषतात. प्रादुर्भावग्रस्त पानांच्या कडा वरील बाजूस दुमडतात. पानांवर तांबडे डाग (हॉपर बर्न) दिसून येतात. प्रभावित पाने झाडारून खाली गळून पडतात. झाडाची वाढ होत नाही व उत्पादनात मोठ्या प्रमाणात घट होते.

पांढरी माशी:

पिल्ले व प्रौढ पानाखाली राहून पानातील रस घेतात. किडीद्वारे शरीराबाहेर विसर्जित केलेल्या विकट- गोड पदार्थावर काळ्या बुरशीची वाढ होऊन झाडाची वाढ खुंटते. या किडीमुळे भेंडी पिकात यलो व्हेन मोझॅक किंवा केवळा या विषाणूजन्य रोगाचा प्रसार होतो.

रस शोषक किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन:

- थायोमिथोवझाम (७० डब्ल्यूएस) ४ ग्रॅम प्रती किलो बियाणे या प्रमाणात बीज प्रक्रिया करावी.
- नत्रयुक्त खतांचा संतुलित वापर करावा.
- पांढरी माशी या किडीच्या नियंत्रणाकरिता १०-१२ पिवळे चिकट सापळे प्रती हेक्टर लावावेत.
- सर्वेक्षणानंतर प्रति पान १० मावा, पांढरी माशी किंवा ७ पिल्ले अथवा प्रौढ तुडतुडे कीटक आढळल्यास असिटामीप्रिड (२०एसपी) १० मि.ली. किंवा बुप्रोफेझीन (७०% डीएफ) ४ मि.ली. किंवा विवॉलफोस (२९ईसी) ३-४ मि.ली. किंवा डायफेन्थाउरोन (७०डब्ल्यूपी) ६ ग्रॅम किंवा डायमिथोएट (३०ईसी) २० मि.ली. किंवा इमिडाक्लोप्रिड (७०डब्ल्यूएस) १-२ मि.ली. किंवा फेनप्रोपॅथीन (३०ईसी) १-२ मि.ली. किंवा फ्लोनिक्वामाईड (७०डब्ल्यूजी) २ ग्रॅम किंवा ऑक्झीडेमेटोन (२९ईसी) ५-६ मि.ली. किंवा पायरीप्रोक्झीफेन (१०ईसी) २-३ मि.ली. सायअॅन्ट्रानिलीप्रोल (१०.२६ ओडी) १२ मि.ली. किंवा स्पायरोटेट्रामाट (१९.३१ ओडी) ८ मि.ली. यापैकी एका कितकनाशकाची १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

शेंडे व फळे पोखरणारी अळी:

अळी भुरकट रंगाची असून अंगावर सर्वत्र विटकरी रंगाचे ठिपके आढळून येतात. झाडांना फळे लागण्यापूर्वी अळी झाडाच्या शेंड्यात शिरून शेंडा पोखरते. त्यामुळे शेंडे वाळून मरतात. झाडांना फुले व फळे लागल्यानंतर अळ्या त्यांना पोखरून त्यावर आपली उपजीविका करतात. प्रभावित फुले व लहान फळे खाली गळून पडतात. मोठ्या फळांवर अळीचा प्रादुर्भाव झाल्यास फळांना छिद्रे पडलेली दिसतात तसेच फळांचा आकार बदलतो व त्यांना बाजारात मागणी राहत नाही त्यामुळे शेतकर्यांचे आर्थिक नुकसान होते.

एकात्मिक व्यवस्थापन:

- भेंडी कुळातील इतर पिक जसे कापूस पिक सलग घेऊ नये.
- पिकांची फेरपालट करावी
- कीड ग्रस्त फांद्या, कळ्या, फुले, फळे गोळा करून, नष्ट करावी
- एकरी एक याप्रमाणात प्रकाश सापळे शेतात लावावेत
- एकरी ५-६ याप्रमाणात कामगंध सापळे (विटालूर) शेतात बसवावे.
- इमामेक्टीन बेन्झोएट (७ एसजी) ४ ग्रॅम किंवा मलाथिओन (७०ईसी) १५ मि.ली किंवा सायपरमेथ्रीन (१०ईसी) २-३ मि.ली. किंवा डेल्टामेथ्रीन (२.८०ईसी) २-३ मि.ली किंवा क्लोरॉन्ट्रानिलीप्रोल (१८.९एससी) ३ मि.ली किंवा फेनप्रोपॅथीन (३०ई.सी.) १-२ मि.ली. किंवा फ्ल्युबेंडायअमाईड (३९.३५ एससी) २

मि.ली किंवा लॅम्बडा सायहॅलोथ्रीन (५ईसी) १-२ मि.ली. किंवा विवर्नॉलफोस (२५ईसी) ३-४ मि.ली. किंवा स्पायनेटोराम ११.७० (एससी) १-२ मि.ली किंवा स्पायरोटेट्रामाट (१५.३१ ओडी) ८ मि.ली. १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

लाल कोळी:

लाल कोळी हि अफिकटक गटातील कीड असून, पिल्ले व प्रौढ अवस्था पानाच्या मागील बाजूस राहून रस शोषण करते, त्यामुळे पानांच्या वरील भागावर लहान लहान पांढरे ठिपके दिसू लागतात जी कालांतराने एकत्र येऊन पाने पूर्ण पांढरे पडतात व काही काळाने अशी पाने वाळून खाली पडतात. सोबतच हि कीड

झाडावर जाळे निर्माण करते त्यामुळे झाडाच्या वाढीवर वाईट परिणाम होतो.

एकात्मिक व्यवस्थापन:

- तणांचा बंदोबस्त करावा
- नत्रयुक्त खतांचा संतुलित वापर
- अधिक प्रादुर्भाव झाल्यास पाण्यात मिसळणारी गंधक भुक्टी २० ग्राम किंवा डायकोफाल (१८.५ ईसी) २० मि.ली. किंवा ईटोवझाझोल (१० एससी) १० मि.ली. किंवा फेनप्रोपॅथ्रीन (३० ईसी) १-२ मि.ली. किंवा फेनाझाववीन (१० ईसी) २५ मि.ली. किंवा हेवझीथायावझोस (५.४५ ईसी) १-२ मि.ली. किंवा मलाथिओन (५०ईसी) १.५ मि.ली. किंवा प्रोपरजाएट (५७ ईसी) २ मि.ली. किंवा स्पायरोमेसिफेन (२२.९० एससी) २-३ मि.ली. किंवा स्पायरोटेट्रामाट (१५.३१ ओडी) ८ मि.ली. १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

(संपर्क: +९१ ८००७५०७४६३)

अडोला शेती कशी करावी

अडोला लागवड प्रक्रिया:

- अडोला वाढवण्यासाठी कृत्रिम तलाव तयार करा.
- अडोला लागवड तलाव तयार करण्यासाठी, अर्धवट छायांकित क्षेत्र निवडा कारण अडोलाला ३० % सूर्यप्रकाश आवश्यक आहे; जास्त सूर्यप्रकाश वनस्पती नष्ट करेल. झाडाखालील क्षेत्र श्रेयस्कर आहे.
- जर तुम्ही अडोला मोठ्या प्रमाणावर वाढवायचे ठरवले तर तुम्ही लहान कॉन्क्रीट टाक्या बनवू शकता. अन्यथा, आपण तलावाला कोणत्याही आकाराचे बनवू शकता. अथवा प्लास्टिकचे मार्केटमध्ये बेड उपलब्ध आहेत त्याचा वापरही उपयोगी ठरतो.
- तलावासाठी माती काढा आणि माती समतल करा; त्यानंतर, पाण्याची नासाडी टाळण्यासाठी प्लास्टिकची चादर जमिनीभोवती पसरवा. तलाव किमान २० सेमी खोल असल्याची खात्री करा.
- तलावातील प्लास्टिक शीटवर थोडी माती एकसारखी घालावी. २ मी. X २ मी आकाराच्या तलावासाठी १०-१५ किलो माती घाला.
- अडोलाला चांगली वाढ होण्यासाठी फॉस्फरसची आवश्यकता असते तुम्ही शेणाच्या स्लरीसोबत सुपर फॉस्फेट वापरू शकता. शेणखतामुळे उपलब्ध पोषकतत्वे वाढते. ४-५ दिवसांचे शेण वापरावे.
- पुढे, तलाव सुमारे १० सेमीच्या पातळीवर पाण्याने भरा; यामुळे अडोला प्लांटचा छोटा मार्ग मोकळेपणाने तरंगता येईल, नंतर तलावात २ ते ३ दिवस सोडा जेणेकरून घटक स्थिर होतील.
- २-३ दिवसांनी तळ्यात अडोला कल्चर टाकून हाताने अडोला घासून घ्या. हे जलद गुणाकारासाठी उपयोगी राहतात.

अडोला वाढवण्यासाठी महत्वाच्या टिप्स:

- अडोला झपाट्याने वाढतो, म्हणून अडोला बायोमास ३०० ग्राम - ३५० ग्राम / मिटर स्केअर राखून ठेवा त्यामुळे गर्दी टाळण्यासाठी दररोज काढणे करा.
- ५ दिवसांतून एकदा सुपर फॉस्फेट आणि शेणाचे मिश्रण टाका, तसेच मॅग्नेशियम, लोह, तांबे, सल्फर इ.चे मिश्रण साप्ताहिक अंतराने घाला, अडोलाचे खनिज प्रमाण वाढवा.
- १० दिवसांतून एकदा २५ ते ३० % जुने पाणी ताजे पाण्याने बदला; हे तलावातील नायट्रोजन जमा होण्यास प्रतिबंध करण्यास मदत करते.
- सहा महिन्यांतून किमान एकदा पूर्ण पाणी आणि माती बदला आणि नंतर ताजे अडोला बिया घाला.
- पाण्याची पातळी किमान १० सें.मी. ठेवा, त्यामुळे मुळे तरंगत राहून अडोला मुळे जमिनीत उगवत नाहीत, कापणी करणे सोपे होते.
- काढणी केलेला अडोला नीट धुवा, त्यामुळे ते शेणाची घाण आणि वास काढून टाकते आणि नंतर ते जनावरांना खायला घालते.
- अडोला हे पशुधनासाठी आदर्श खाद्य आहे. तुम्ही तुमच्या अडोला तलावाची चांगली काळजी घेतल्यास, तुम्ही दररोज चांगल्या प्रतीचे तण काढू शकता आणि त्यामुळे तुमचा फीड आणि खताचा खर्च नक्कीच कमी होतो.

